

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Економіко-правовий факультет

Кафедра кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

Програма курсу та методичні рекомендації

до вивчення навчальної дисципліни

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА
КРИМІНОЛОГІЇ**

*Для здобувачів денної та вечірньої форми навчання економіко-правового
факультету*

Спеціальність: 081 «Право»

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Одеса – 2019

УКЛАДАЧІ:

д.ю.н. Чуваков О.А., професор, професор кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

к.ю.н., Дришлюк І.А., доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики;

к.ю.н., Павлова Т.О., доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики;

Рецензенти:

д.ю.н., Миколенко О.І., професор, професор кафедри адміністративного та господарського права

к.ю.н. Родіонова Т.В., доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики

Рекомендовано до друку Вченою Радою економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Протокол № 10 від 29 травня 2019 року.

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Система контролю.....	7
3. Тематичний план навчальної дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології».....	9
4. Зміст лекцій, завдання до самостійної роботи здобувачів та методичні вказівки до тем.....	10
5. Модуль 1 (Теми 1–6).....	10
6. Модуль 2 (Теми 7–11).....	30
7. Засоби підсумкового контролю. Теми рефератів до модулю I.....	44
8. Теми рефератів до модулю II.....	46
9. Рекомендована література.....	49

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» є частиною освітньо-наукової програми для підготовки доктора філософії (PhD).

Згідно з п. 6 ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Курс «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» включає поглиблений, фундаментальний аналіз кримінально-правових норм та інститутів, а також вивчення основних актуальних проблемних положень науки кримінології, а також розгляд основних шляхів їх подолання. У сучасних умовах будь-який юрист не може обійтися без ґрунтовних знань даної дисципліни. Разом з тим знання основних проблем кримінального права та кримінології визначає кваліфікацію юриста як фахівця в галузі.

Вивчення дисципліни дасть можливість осмислити найбільш важливі та проблемні питання у публічному праві України, засвоїти висновки юридичної науки та правозастосовчої діяльності, опанувати додатковий арсенал знань щодо застосування чинного кримінального законодавства

Предметом вивчення навчальної дисципліни є положення відповідно до структури курсу, що складається двох частин: загальної та особливої. В загальній частині вивчаються: поняття та напрями кримінально-правової політики, розглянуто проблемні питання кримінальної відповідальності, а саме її поняття, межі та підстави виникнення; проблеми корпоративної відповідальності у кримінальному праві; складнощі розуміння системи заходів кримінально-правового впливу тощо.

В Особливій частині вивчаються окремі теоретичні та практичні проблеми побудови диспозиції та санкції кримінально-правових норм Особливої частини Кримінального права України, проблеми реалізації основних інститутів кримінального права у нормах Особливої частини Кримінального кодексу України, складні питання запобігання злочинності як основного завдання кримінології.

Програма курсу «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» створена з **метою**:

- виконання вимог Закону України «Про вищу освіту» в частині підготовки докторів філософії;
- поглибленого вивчення та засвоєння норм, положень та інститутів чинного Кримінального кодексу України 2001 р.;
- розгляду основних проблем кримінології як навчальної дисципліни, яка вивчає злочинність як соціальне негативне явище.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» є:

- поглиблене вивчення актуальних проблем сучасного кримінального права та кримінології;
- формування навичок застосування отриманих знань про актуальні проблеми кримінального права та кримінології;
- підготовка здобувачів до застосування отриманих знань і навичок в науково-дослідній і викладацької діяльності.

Вивчення дисципліни дозволяє глибоко оволодіти знаннями про предмет дисципліни, використовувати отримані знання при написанні дисертаційного дослідження.

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» вивчається на економіко-правовому факультеті Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Планом навчального процесу для вивчення курсу цієї дисципліни відведено 3 кредити (90 годин занять). З них на лекції передбачено – 8 годин, на самостійну роботу – 82 години. Формою контролю є залік. Дисципліна вивчається з застосуванням кредитно-модульної системи (КМС) і складається з двох змістових модулів. Перший змістовий модуль складають теми 1–6, другий – теми 7–11.

Процес вивчення дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальних (ЗК): здатність до абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу і синтезу; уміння планувати і організувати свою професійну діяльність – ЗК-1; знання і розуміння предмета та характеру професійної діяльності, природи етичних стандартів та здатність діяти на їх основі – ЗК-4; навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, оцінка її достовірності, використання сучасних інформаційних технологій і баз даних – ЗК-7; здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії – ЗК-8; здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями – ЗК-9.

б) фахових загальних (КФЗ): знання міжнародних стандартів прав людини - СК-4.; знання Конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод, а також прецедентної практики Європейського суду з прав людини – СК-5; знання засад і доктрин міжнародного публічного права, а також змісту основних міжнародно-правових інститутів – СК-6; знання засад і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів таких фундаментальних галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право – СК-8; здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції – СК-12; навички логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх

правового характеру і значення – СК-15; здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності – СК-18.

в) спеціальних фахових (КФС): знання закономірностей виникнення та розвитку кримінального права та кримінології; навички розрізняти предмет кримінального права та предмет кримінології; засвоєння системи кримінального права та кримінології; здатність здійснювати аналіз норм чинного Кримінального кодексу України та орієнтуватися в актуальних проблемах сучасного кримінального права та кримінології; здатність правильно тлумачити положення кримінального законодавства; розуміння відмінностей структури норм Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу України; вміння здійснювати пошук необхідної кримінально-правової норми, розуміння її змісту; здатність аналізувати зміст кримінально-правових норм з метою їх правильного застосування; уміти пропонувати шляхи вирішення сучасних актуальних проблем кримінального права та кримінології; уміти пропонувати ефективні шляхи попередження злочинності в Україні, здатність пропонувати ефективні напрями та заходи боротьби із злочинністю.

У результаті вивчення курсу аспіранти мають:

знати:

- фундаментальні поняття і категорії кримінального права та кримінології;
- проблематику сучасного вітчизняного та зарубіжного кримінального права та кримінології.

вміти:

- вільно використовувати юридичну термінологію;
- дискутувати, відстоювати і виражати свої думки, обґрунтовувати свої аргументи;
- виявляти наукові проблеми, формулювати завдання дослідження і обирати необхідні методи;
- самостійно вирішувати завдання, що виникають в ході науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності;
- аналізувати і обробляти отримані в ході дослідження результати і представляти їх у вигляді звітів, статей, рефератів тощо.

володіти:

- основними навичками філософсько-правового аналізу;
- навичками практичного використання правової інформації;
- навичками самостійної науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

2. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми кримінального права та кримінології» викладається за кредитно-модульною системою організації навчального процесу (КМСОНП).

Дана система запроваджується з метою удосконалення системи контролю якості знань аспірантів, сприяння формуванню системних та систематичних знань, стабільної самостійної роботи впродовж семестру, підвищення об'єктивності оцінювання знань та адаптації до вимог, визначених Європейською системою залікових кредитів (ECTS).

Оцінювання знань аспірантів повинно сприяти реалізації низки завдань, зокрема:

- підвищення мотивації аспірантів до системного навчання впродовж семестру та навчального року, переорієнтація їх цілей з отримання позитивної оцінки на формування системних, стійких знань, умінь та навичок;
- відповідність переліку, форм, та змісту контрольних заходів вимогам КМСОНП;
- відкритість контролю, яка базується на ознайомленні аспірантів на початку вивчення дисципліни переліком, формами та змістом контрольних завдань, критеріями та порядком їх оцінювання;
- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується виконанням індивідуальних завдань із застосуванням модульної системи оцінювання, заліку;
- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей аспірантів, розвитку їх творчого мислення, та підвищення ефективності навчального процесу.

Ця дисципліна вивчається протягом одного семестру та складається з двох змістових модулів (ЗМ). По завершенню курсу складається залік. На залік виносяться основні проблемні питання, типові і комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх при вирішенні практичних завдань.

Оцінювання знань здобувачів третього рівня освіти здійснюється шляхом виконання індивідуальних завдань (рефератів), які включають *поточний (модульний ЗМ1, ЗМ2), підсумковий (КІМ) та семестровий (СК) контроль*. Кожний аспірант готує до заліку два реферати, об'єм кожного реферату повинен бути не менш 10 сторінок. 1-й за Модулем 1, 2-й за Модулем 2.

Результати виконання та захисту рефератів оцінюються за 100-бальною системою.

За результатами оцінювання змістового модуля здобувачам виставляються бали.

Максимальна кількість балів, що може набрати здобувач у семестрі за один ЗМ дорівнює 30-ти балам. За два змістовних модулі здобувач може

одержати максимум 60 балів (по 30 балів за кожний ЗМ), які додаються до наступних максимально можливих 40 балів (які отримуються за відповіді щодо змісту рефератів), що одержуються ним за комплексний підсумковий модуль (КПМ).

Під час викладання матеріалу лекцій лектор може здійснювати контрольні опитування здобувачів. Максимальна оцінка, яку може отримати здобувач за ці опитування складає 10 балів, які є складовими КПМ.

У випадку відсутності здобувача на лекції він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати пропущене заняття шляхом написання реферату на тему, задану викладачем (але не більше половини від загальної кількості лекцій). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.

Таким чином, за цю дисципліну здобувачем може бути отримано максимально 100 балів.

Параметри	Змістовий модуль 1 (ЗМ1)	Змістовий модуль 2 (ЗМ)	Комплексний підсумковий модуль (КПМ)	Разом (підсумкова оцінка (СК))
Оцінка в балах	0 – 30	0 – 30	0 – 40	0 – 100

**3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ»**

	НАЗВА ТЕМИ	Види занять			Всього
		Лекції	Практ. занят.	СРС	
	МОДУЛЬ 1 Змістовий модуль I. Актуальні проблеми Загальної частини кримінального права				
1.	Кримінально-правова політика України: поняття та напрями її реалізації.	2	-	3	5
2.	Проблемні питання реалізації кримінальної відповідальності.	2	-	3	5
3.	Актуальні проблеми кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні.	-	-	10	10
4.	Суттєві ознаки покарання.	-	-	10	10
5.	Проблеми побудови системи покарань.	-	-	10	10
6.	Система інших заходів кримінально-правового характеру у доктрині та кримінальному законодавстві України.	2	-	3	5
	Разом за модулем I	6	-	39	45
	МОДУЛЬ 2. Змістовний модуль 2. Окремі теоретичні та практичні проблеми Особливої частини кримінального права та кримінології				
7	Проблеми побудови кримінально-правових норм Особливої частини чинного Кримінального кодексу України.	2	-	3	5
8	Законодавчі новели у побудові злочинів проти основ національної безпеки України.	-	-	10	10
9	Процеси декриміналізації та депеналізації на прикладі побудови системи господарських злочинів.	-	-	10	10
10	Актуальні проблеми загальної частини кримінології.	-	-	10	10
11	Актуальні проблеми особливої частини кримінології.	-	-	10	10
	Разом за модулем II	2	-	43	45
	РАЗОМ	8	-	82	90

4. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ, ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ТЕМ

МОДУЛЬ І.

Змістовий модуль І.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА.

ТЕМА 1. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА НАПРЯМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ.

Лекція (2 години)

Кримінально-правова політика як державна політика у сфері боротьби зі злочинністю. Основні напрями кримінально-правової політики держави. Криміналізація як форма реалізації кримінально-правової політики. Декриміналізація як форма реалізації кримінально-правової політики. Пеналізація як форма реалізації кримінально-правової політики. Депеналізація як форма реалізації кримінально-правової політики.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Кримінально-правова політика як і будь-яка соціальна діяльність здійснюється зв допомогою певних напрямів, які дозволяють оптимально вирішувати завдання, що стоять перед цим видом внутрішньої політики держави.

При вивченні цієї теми здобувачам слід враховувати, що кримінально-правова політика є одним з основних елементів політики у сфері боротьби зі злочинністю, яка розробляє стратегію і тактику, формулює основні завдання, принципи, напрями та цілі кримінально-правового впливу на злочинність, яка відображається у нормах закону України про кримінальну відповідальність, практиці його застосування, актах офіційного тлумачення кримінально-правових норм та постановках Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ.

Криміналізація – це процес виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як кримінальних правопорушень.

Декриміналізація являє собою процес визнання на державному рівні втрати криміналізованим діянням суспільної небезпечності, відсутність необхідності подальшої боротьби з ним за допомогою Кримінального кодексу України та виключення норм, що передбачають відповідальність за його вчинення, з чинного закону про кримінальну відповідальність.

Пеналізація злочинів – це складова частина кримінально-правової політики держави, яка становить собою процес і результат діяльності законодавця з визначення у кримінальному законі видів та розмірів покарань

за кримінальні правопорушення з метою нормативного забезпечення засобів для протидії злочинності.

Депеналізація – процес, зворотній пеналізації, який зводиться до виключення більш суворих або введення більш м'яких видів покарань, зниження їх строків.

САМОСТІЙНА РОБОТА (3 години)

1. Поняття та особливості кримінально-правової політики.
2. Кримінально-процесуальна політика як напрям діяльності зі створення і застосування форм реалізації кримінального закону на всіх етапах його дії.
3. Кримінально-виконавча політика як напрям виконання кримінальних покарань.
4. Кримінологічна політика держави.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 17.09.2018)
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 17.09.2018)
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 17.09.2018)
4. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 17.09.2018)
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 17.09.2018)
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 17.09.2018)

Спеціальна література

1. Актуальні проблеми сучасного розвитку кримінального права України. Актуальна тема номеру. *Право України*. 2010. № 9. С. 4–126.
2. Борисов В.І. Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Вип. 15. С. 68–81.
3. Борисов В.І., Фріс П.Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України / В.І. Борисов П.Л. Фріс : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. «Політика у сфері боротьби зі злочинністю» (м. Івано-Франківськ 11–16 березня 2014 р.). URL : [http : file:///C:/Users/HOME/Desktop97.pdf](http://file:///C:/Users/HOME/Desktop97.pdf) (дата звернення 19.09.2018)
4. Борисов В.І., Фріс П.Л. Поняття кримінально-правової політики. Правова доктрина України: у 5 т. Т.5. Кримінально-правові науки в Україні: стан,

- проблеми та шляхи розвитку /В.Я. Тацій, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва та ін.; за заг.ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова. Х.: Право, 2013. С. 56–71.
5. Гончар Т.О. Поняття та основні етапи формування кримінальної політики: теоретичний аспект. *Правова держава*. 2009. № 11. С. 93–96.
 6. Джу́жа О.М. Науково-практичний інтерес до становлення кримінально-виконавчої та кримінологічної політики України. URL : <http://mnds.naiu.kiev.ua> (дата звернення 18.09.2018) .
 7. Исмаилов И., Коробеев А. и др. Уголовно-правовая политика. Красноярск: Изд-во Краснояр.ун-та, 1991. 238 с.
 8. Митрофанов А. Депеналізація як напрям кримінально-правової політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 9. С. 133–136.
 9. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці URL : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_2.pdf/. (дата звернення 17.09.2018)
 10. Чубинский М.П. Очерки уголовной политики: понятие, история и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права. М.: ИНФРА М, 2008. 215 с.

ТЕМА 2. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.

Лекція (2 години)

Поняття кримінальної відповідальності у доктрині кримінального права. Доктринальні визначення кримінальної відповідальності. Виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Суб'єкти кримінально-правових відносин. Заходи кримінально-правового характеру, що пов'язані із реалізацією кримінальної відповідальності та заходи кримінально-правового характеру, що не пов'язані з її реалізацією у доктрині та кримінальному законодавстві.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

З огляду на значну кількість праць, у яких досліджується інститут кримінальної відповідальності, слід зазначити, що вказаний інститут сьогодні займає особливе місце в системі заходів кримінально-правового впливу. У ході вивчення цієї теми здобувачам слід мати на увазі, що з одного боку, кримінальна відповідальність несе в собі негативну (осудливу) оцінку вчиненого кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила, а з іншого – реалізується завдяки державному примусу та передбачає застосування до винного заходів кримінально-правового впливу, так чи інакше пов'язаних з обмеженням його прав і свобод. Більше того, кримінальна відповідальність виступає реакцією на вчинення з боку особи правопорушення, яке характеризується найвищим ступенем суспільної небезпечності.

Найбільш розповсюджений у науці кримінального права негативний (ретроспективний) вид кримінальної відповідальності, що зазвичай трактується як правовий наслідок реально вчиненого кримінального

правопорушення. На офіційному рівні визначення негативної кримінальної відповідальності дав Конституційний Суд України, назвавши її особливим елементом механізму кримінально-правового реагування держави щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, формою реалізації державою правоохоронних норм, що, як правило, полягає в застосуванні до того, хто вчинив злочин, конкретних кримінально-правових заходів примусового характеру через обвинувальний вирок суду.

Проблема кримінальної відповідальності та її реалізація відносяться до найскладніших у теорії кримінального права України. Через багатогранність кримінальної відповідальності нині поки що не існує однозначного розуміння її суті. Кримінальна відповідальність є реакцією з боку держави на порушення особою кримінально-правової заборони або правовим наслідком вчиненого кримінального правопорушення. Її зміст полягає в застосуванні до порушника передбаченого правовими нормами впливу за вчинення кримінального правопорушення. Будучи комплексним і системним феноменом, кримінальній відповідальності властиві відповідні підстави, види, форми та інші характеристики. Вона виконує регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну функцію. На сучасному етапі розвитку кримінального права особливого значення має набути, по-перше, такий вид кримінальної відповідальності, як потенційна, оскільки саме їй властивий суттєвий превентивний ефект; по-друге, відновлювальна функція кримінальної відповідальності.

Особливої уваги, при вивченні цієї теми, заслуговують форми реалізації кримінальної відповідальності, які досі не систематизовані у Кримінальному кодексі України, а розпорошені по різних розділах Загальної частини КК України. У доктрині кримінального права форми реалізації кримінальної відповідальності пов'язують із наявністю суб'єкта кримінального правопорушення, відносно якого ці форми реалізуються у зв'язку із вчиненням ним кримінального правопорушення.

САМОСТІЙНА РОБОТА (3 години)

1. Кримінальна відповідальність в механізмі кримінально-правового регулювання.
2. Форми реалізації кримінальної відповідальності.
3. Проблеми визначення методологічних підходів щодо кримінальної відповідальності та її підстав в контексті побудови правової держави.
4. Теоретичні проблеми кримінально-правових відносин: юридичні факти. Матеріальні та процесуальні аспекти.
5. Вирішення питання про кримінальну відповідальність та її підставу (підстави) в КК 2001 р.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 19.09.2018).

2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 19.09.2018).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 19.09.2018).
4. Конституція України від 28.06.1996 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 19.09.2018).
5. Кримінальний кодекс України <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. URL : (дата звернення 19.09.2018).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> . (дата звернення 19.09.2018).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 19.09.2018).
- Цивільний кодекс України URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення 19.09.2018).

Спеціальна література

1. Брайнин Я.М. Основание уголовной ответственности и важнейшие вопросы учения о составе преступления в советском уголовном праве : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : [спец.] 12.00.08 . Х., 1963. Б.и. 32 с.
2. Козаченко И.Я. Уголовная ответственность: мера и форма выражения : текст лекций. Свердловск: СЮИ, 1987. 45 с.
3. Лесниевски-Костарева Т.А. Дифференциация уголовной ответственности. Теория и законодательная практика. – [2-е изд.]. М.: Издательство НОРМА, 2000. 400 с.
4. Лукашевич В.З. Установление уголовной ответственности в советском уголовном процес. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1985. 192 с.
5. Мотовиловкер Я.О. О принципах объективной истины, презумпции невиновности, состязательности процесса : учеб. пособие. Ярославль: ЯрГУ, 1978. 96 с.
6. Мотовиловкер Я.О. Об уголовной тветственности обвиняемого в процессуальном смысле : в сб. Уголовная ответственность: проблемы содержания, установления и реализации. Воронежск. изд-во, 1989. С. 82–88.
7. Ретюнских И.С. Уголовная ответственность и ее реализация по советскому законодательству // Уголовная ответственность: проблемы содержания, установления, реализации: межвуз. Сб. науч. тр. / Воронеж. гос. ун-т им. Ленинского комсомола; [Редкол.: О.Я. Баев (отв. ред.) и др.]. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1989. С. 112–118.
8. Ретюнских И.С. Уголовная ответственност и ее реализация. Воронеж: Изд-во Воронежск. унив-та, 1983. 152 с.
9. Рогов В.А. История уголовного права, террора и репрессий в Русском государстве XV–XVII вв. М.: Юристь, 1995. 288 с.
10. Щедрин Н. Четыре «колеи» российского уголовного права // Уголовное право. 2008. № 4. С. 59–62.

ТЕМА 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході вивчення даної теми здобувачам слід враховувати, що однією з найбільш актуальних проблем, що обговорюється у сучасних державах світу, особливо державах, створених на пострадянському просторі, є кримінальна відповідальність юридичних осіб. Аналіз діяльності юридичних осіб засвідчує, що складна організаційна структура підприємств, значна кількість осіб, залучених у сферу цієї діяльності, а також певна децентралізація управління сприяє збільшенню фактів вчинення протиправних дій з їх боку.

Юридична особа – самостійний особливий суб'єкт права, який на правовому рівні наділений відповідним статусом, визначеними правами та обов'язками, можливістю виступати у правових відносинах як самостійний суб'єкт.

Традиційно у національному кримінальному праві та законодавстві суб'єктом кримінального правопорушення визнається тільки фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відповідно до Кримінального кодексу України може наставати кримінальна відповідальність. Але це не означає, що у наукових колах та на законодавчому рівні не обговорювалася необхідність впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб.

Пропозиції запровадити кримінальну відповідальність юридичних осіб висловлювалися при підготовці законопроекту Кримінального кодексу України та наукових колах, але вони не отримали широкої підтримки, оскільки пов'язані із порушенням цілої низки принципів кримінального права, а саме винної відповідальності (суб'єктивного ставлення), особистої (індивідуальної) кримінальної відповідальності, презумпції невинуватості тощо.

Притягнення до кримінальної відповідальності, на нашу думку, відбувається за наступною класичною юридичною схемою: *«суб'єкт кримінально-правових відносин»* → *«суб'єкт злочину»* → *«суб'єкт кримінальної відповідальності»*. Будь-який суб'єкт кримінального правопорушення визнається суб'єктом кримінально-правових відносин та як наслідок – суб'єктом кримінальної відповідальності, але не будь-який суб'єкт кримінально-правових відносин визнається суб'єктом кримінального правопорушення та як наслідок – суб'єктом кримінальної відповідальності. Яскравим прикладом другого твердження є юридична особа, яка із запровадженням інституту заходів кримінально-правового характеру, визнана законодавцем особливим суб'єктом кримінально-правових відносин, але не є суб'єктом кримінальної відповідальності, оскільки до юридичної особи не може бути застосовано принцип вини (вина фізичної особи не може розповсюджуватися на юридичну особу), застосування вказаних заходів є похідним від суспільно небезпечного діяння фізичної особи (вичерпний

перелік злочинів визначено у ч. 1 ст. 96-3 КК України), яке вчиняється від імені та в інтересах юридичної особи її уповноваженою особою.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Юридична особа як соціально-правовий феномен (розвиток уявлень про юридичну особу як штучний суб'єкт права; юридична особа як реальний суб'єкт права).

2. Наукові концепції щодо правової природи заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

3. Проблеми становлення інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні.

4. Підстави та умови застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за КК України.

5. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 19.09.2018).

2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 19.09.2018).

3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 19.09.2018).

4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 19.09.2018).

5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 19.09.2018).

6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 18.09.2018).

7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 19.09.2018).

Спеціальна література

1. Архипов С. И. Суб'єкт права: теоретическое исследование. СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. 469 с.

2. Аскназий С. И. Об основаниях правовых отношений между государственными социалистическими организациями. Учен. зап. Ленингр. юридического ин-та. 1947. Вып. 4. С. 5–47.

3. Бартошек М. Римское право: понятия, термины, определения / спец. науч. ред., авт. предисл. и комментария З. М. Черниловский ; сверка лат. текста Н. А. Федорова ; [пер. с чеш. Ю. В. Преснякова]. М. : Юрид. лит., 1989. 448 с.

4. Батраченко Т. С. Визначення окремих проблемних питань щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. 2013. № 2. С. 97–101.
5. Богдановская В. А. Сравнительно-сопоставительный анализ института уголовной ответственности юридических лиц по российскому и зарубежному законодательству. Вестник наука и практика : електрон. версія журн. URL : <http://xn--e1aaajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/337>. (дата звернення 19.09.2018).
6. Братусь С. Н. Юридические лица в советском гражданском праве (понятие, виды, государственные юридические лица). М. : Юрид. изд-во Министерства юстиции СССР, 1947. 363 с.
7. Вереша Р. В. Юридична особа як суб'єкт злочину за кримінальним законодавством зарубіжних держав // Актуальні проблеми удосконалення кримінального законодавства України: тези доповідей міжвідомчої науково-практичної конференції (Київ, 25 травня 2007 р.) / ред. кол. : Є. М. Моїсеєв, О. М. Джужа, О. М. Костенко та ін. К. : Київський нац. ун-т внутр. справ, 2007. 200 с.
8. Воронюк О. О. Генезис уявлень про юридичну особу як суб'єкта права. *Університетські наукові записки*. 2008. № 2 (26). С. 70–78.
9. Гончар Т. О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2014. № 17. С. 76–80.
10. Грибанов В. П. Юридические лица. М. : Изд-во МГУ, 1961. 115 с.
11. Грищук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 248 с.
12. Дудченко К. Ю. Інститут заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: актуальні питання становлення та розвитку. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2014. № 8. С. 156–162.
13. Задоя К. П. Концептуальні проблеми запровадження інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб // Адвокат. 2013. № 5 (152). С. 34–40.
14. Задоя К. П. Правова природа заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. *Право і громадянське суспільство*. 2014. №4. С. 42–53.
15. Институции Юстиниана / под ред. Л. Л. Кофанова, В. А. Томсинова; [пер. с лат. Д. Расснера]. М. : Зерцало, 1998. 400 с.
16. Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву: из истории цивилистической мысли: гражданское правоотношение: критика теории «хозяйственного права»; Моск. Гос. Ун-т им. М. В. Ломоносова. М.: Статут, 2000. 777 с.
17. Кечекьян С. Ф. Правоотношения в социалистическом обществе / отв. ред. М. С. Строгович. М. : Издательство АН СССР, 1958. 187 с.
18. Козаченко О. В. Правова природа інших кримінально-правових заходів як альтернатива кримінальної відповідальності колективних суб'єктів характеру // Актуальні проблеми держави і права. 2005. Вип. 26. С. 237–241.

19. Козлова Н. В. Понятие и сущность юридического лица. Очерк истории и теории : учеб. пособие; науч. ред. В. С. Ем. М. : Статут, 2003. 318 с.
20. Красавчиков О. А. Сущность юридического лица. Советское государство и право. 1976. № 1. С. 47–55.
21. Кримінальне право : навчальний посібник / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк / за заг. ред. М. І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
22. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; / за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 2-е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2005. 480 с.
23. Крылова Н. Е. Основные черты нового Уголовного кодекса Франции. М., 1996. 124 с.
24. Кухар В. В. До питання доцільності запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні характеру. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 1. С. 77–81.
25. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності // Юридичний вісник. 2014. № 4 (33). С. 128–132.
26. Матяш Т. Кримінальна відповідальність юридичної особи в Україні: міф чи реальність? Закон & Юрист : електрон. версія журн. № 43. URL : <http://juscutum.com/ru>. (станом на 21.04.2016). (дата звернення 19.09.2018).
27. Миколенко А.Н., Павлова Т.А. Специальная конфискация в Украине: уголовно-правовой и уголовно-процессуальный аспекты. *Lega si viata* 2016. № 12. С. 65–59.
28. Митрофанов І. І. Засоби кримінально-правового впливу на юридичних осіб. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2014. № 2. С. 126–134.
29. Михайлов О. О. Юридична особа як суб'єкт злочину: іноземний досвід та перспективи його застосування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: [спец.] 12.00.08. К., 2008. 190 с.
30. Нерсесян А. С. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичної особи: аналіз нового законопроекту. Вісник Вищої ради юстиції. 2013. № 2. С. 181–192.
31. Никифоров Б. С., Ф. М. Решетников Современное американское уголовное право. М. : Наука, 1990. 256 с.
32. Орловська Н. Про модель кримінально-правового впливу на юридичну особу. Юридичний вісник. 2014. № 2. С. 125–130.
33. Памятники римского права : Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана / под. ред. Л. Л. Кофанова, В. А. Томсинова; [пер. с латинского Д. Расснера]. М. : Зерцало, 1997. 368 с.
34. Павлова Т.О. Види конфіскації за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 135–140.
Павлова Т.О. Примусові заходи медичного характеру як інший захід кримінально-правового характеру. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 172–177.
35. Павлова Т.О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 167–173.

36. Панов М. І., Харитонов С. О. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб як новела у кримінальному законодавстві України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2014. № 2(3) С. 44–55.

37. Пасека О. Ф. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: окремі проблемні питання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 253–263.

38. Підпригора О. А. Римське право : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2003. 512 с.

39. Пимонов В. А. Теоретические и прикладные проблемы борьбы с общественно опасными посягательствами средствами уголовного права. М. : Юрлитинформ, 2007. 336 с.

40. Полинко О. Кримінальна відповідальність юридичних осіб . ЮРЛІГА : електрон. версія журн. URL : <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2013/9/30/98612.htm>. (дата звернення: 21.04.2016).

41. Пономаренко Ю. А. Форми реалізації кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. «Право». 2013. Вип. 20. С. 65–72.

42. Шкелебей В.А. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 1(68) 2015. С. 175-179.

ТЕМА 4. СУТТЄВІ ОЗНАКИ ПОКАРАННЯ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Вивчаючи вказану тему здобувачам слід розуміти, що покарання як один з центральних інститутів кримінального права є важливим інструментом в руках держави для охорони найважливіших суспільних відносин. Покарання є найбільш поширеною формою реалізації кримінальної відповідальності і разом з тим покликане забезпечувати поведінку людей відповідно до вимог закону. Застосування покарання завжди повинно здійснюватися з додержанням основних напрямів, притаманних кримінально-правовій політиці: а) застосування суворих видів покарання до осіб, що вчинили тяжкі та особливо тяжкі злочини; б) застосування менш суворих видів покарань, передусім покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, до осіб, які вперше вчинили нетяжкі злочини. Чинне кримінальне законодавство надає поняття покаранню у ч. 1 ст. 50 КК України, саме з цього поняття можна вивести основні ознаки, які притаманні покаранню.

До ознак, які характеризують покарання слід віднести:

1. Покарання – найсуворіший та крайній захід державного примусу.
2. Покарання – захід державного примусу, який передбачений тільки у кримінальному законі та застосовується тільки судом.

3. Покарання може бути застосовано до особи, яка визнана судом винною у вчиненні конкретного кримінального правопорушення, яке передбачено КК України.
4. Покарання має публічний характер.
5. Особистий характер покарання.
6. Покарання полягає у передбачених законом позбавленні й обмеженні прав та свобод засудженого.

Згідно ч. 3 ст. 50 КК України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Визначення основних суттєвих ознак покарання, є одними з найскладніших і найбільш дискусійних у науці кримінального права, оскільки саме сутність і зміст покарання, як суттєві його ознаки, дозволяють відрізнити та відмежування покарання від інших заходів державного примусу.

Покарання має сутнісну (якісну) та кількісні (змістовні) суттєві ознаки. У спеціальній літературі розуміння кримінального покарання висвітлюється за допомогою терміну «кара». В етимологічному сенсі «кара» тлумачиться як «суворе покарання, відплата за що-небудь; катування». Учені досить не мають єдиної думки щодо визначення поняття «кара». Одні автори ототожнюють кару й покарання, інші визнають кару сутністю покарання, треті розглядають як елемент (один з елементів) змісту покарання, четверті – як одну з цілей покарання (остання позиція відображена у ч. 2 ст. 50 КК України). Розуміння кари як мети покарання, що передбачено у ч. 2 ст. 50 КК України, знаходиться у протиріччі із положенням Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України), в якому передбачено. Так, у ст. 1 КВК України передбачено, що кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань з метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Теорії походження покарання.
2. Ідеї класичної школи кримінального права щодо розуміння змісту кримінального покарання.
3. Ідеї Чезаре Беккарія у роботі «Про злочини та покарання» та їх вплив на формування принципів кримінального права та кримінального покарання.
4. Поняття та ознаки покарання.
5. Сутність покарання.
6. Зміст покарання як його основна ознака.
7. Проблеми побудови цілей покарання згідно з положеннями чинних Кримінального та Кримінально-виконавчого кодексів України.
8. Проблеми побудови системи покарань.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 18.09.2018).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 18.09.2018).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 18.09.2018).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 18.09.2018).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 18.09.2018).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 18.09.2018).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 18.09.2018).

Спеціальна література

1. Багрий-Шахматов Л. В. Теоретические проблемы классификации уголовных наказаний. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1971. 108 с.
2. Гальперин И. М., Мельникова Ю. Б. Дополнительные наказания. М.: Юрид. лит-ра, 1981. 295 с.
3. Гончар Т.О. До питання про суттєві ознаки кримінального покарання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 2. С. 33–36.
4. Гончар Т.О. Деякі цілі покарання відносно особливого суб'єкта. *Вісник Одеського національного університету*. 2011. Том. 16. Вип. 3. Правознавство. С. 171–175.
5. Гончар Т.О. До питання про суттєві ознаки кримінального покарання. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 2. С. 33–34.
6. Дуюнов В. К., Цветинович А. Л. Дополнительные наказания: теория и практика. Фрунзе: Илим, 1986. 238 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Алієва О.М., Гаврильченко Л.К., Гончар Т.О. та ін.] ; відп. ред. заслужений діяч науки і техніки України, д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов. [4-е вид.]. Х.: Одіссей, 2009. С. 221–236.
8. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навчальний посібник для підготовки до іспитів / [Т.О. Гончар, Є.Л. Стрельцов, О.А. Чуваков]. відп. ред. заслужений діяч науки і техніки України, д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов. [3-тє] вид., випр. та доп. Х.: Одіссей, 2013. С. 90 – 97.
9. Павленко В. Громадські роботи в системі покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: загальна характеристика та шляхи вдосконалення // *Право України*. 2003. № 11. С. 97–101.

10. Сташис В. Актуальні питання системи покарань за Кримінальним кодексом України 2001 року. *Право України*. 2011. № 9. С. 16–24.
11. Тютюгин В.И. Лишение права занимать определенные должности как вид наказания по советскому уголовному праву. Х.: Вища школа, 1982. 145 с.
12. Филимонов В.Д. Судимость и её погашение по советскому уголовному праву // Труды Томского ун-та. Т. 137. 1957. С. 99–112.
13. Хавронюк М.І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають? *Юридичний вісник України*. № 21(934), 25–31 травня 2013 р. С. 6–7.
14. Чучаев А.И. Цели наказания в советском уголовном праве. М.: ВЮЗИ, 1989. 84 с.
15. Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1973. 160 с.
16. Шинальський О. Мета покарання у контексті сучасної теорії кримінального права. *Вісник прокуратури*. 2003. № 8. С. 44–49.

ТЕМА 5. ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Система покарань – це встановлений у кримінальному законі вичерпний, загальнообов'язковий перелік визначених за змістом видів покарань, що характеризуються внутрішньою єдністю та узгодженістю. Система конкретно визначених за змістом покарань дає суду можливість, застосовуючи покарання, здійснити його індивідуалізацію, врахувавши ступінь тяжкості скоєного злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність.

Здобувачам слід знати, що система покарань, передбачена у ст. 51 КК України, розташована за принципом «від менш суворого виду покарань до більш суворого виду покарання».

Слід зазначити, що у чинному Кримінальному кодексі України передбачено вперше дві системи покарань – для повнолітніх осіб (ст. 51 КК України) та для неповнолітніх, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та визнані винними – ст. 98 КК України. Зазначені системи покарань відрізняються, що обумовлено психофізіологічними особливостями неповнолітніх осіб. Тому деякі види покарань до зазначеної категорії осіб не застосовуються, а строки тих видів покарань, які можуть призначатися неповнолітнім, щодо них значно скорочені.

Система покарань, передбачена у ст. 51 КК України має наступні особливості:

1. Вона розташована «від менш суворого виду покарання до більш суворого».
2. У перелік покарань включені «нові види»: громадські роботи; службові обмеження для військовослужбовців; арешт; обмеження волі.
3. У систему покарань не ввійшли такі види покарань: громадський осуд; позбавлення батьківських прав.

4. Змінено найменування деяких видів покарань: замість виправних робіт без позбавлення волі – виправні роботи; замість позбавлення волі – позбавлення волі на певний строк, що обумовлено появою такого виду покарання як довічне позбавлення волі.

Перелік видів покарань, які розташовані у ст. 52 КК України, розширювальному тлумаченню не підлягає.

У процесі підготовки до заняття студентам слід вивчити положення ст. 52 КК, у якій передбачена класифікація покарань залежно від змісту, характеру кожного із них, умов їх застосування.

У ст. ст. 53–64 КК України передбачена характеристика видів покарань, тому здобувачам слід докладно ознайомитися із їх змістом.

Із дванадцяти видів покарань, передбачених ст. 51 КК України, до неповнолітнього можуть застосовуватися тільки наступні види покарань:

- 1) штраф;
- 2) громадські роботи;
- 3) виправні роботи;
- 4) арешт;
- 5) позбавлення волі на певний строк.

До неповнолітнього можуть бути застосовані додаткові покарання у виді штрафу і позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю (ч. 2 ст. 98 КК).

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Поняття системи покарань. Ознаки системи покарань.
2. Принципи побудови системи покарань та їх взаємодія з основними напрямками кримінально-правової політики.
3. Проблеми визначення цілей покарання в контексті положень кримінально-виконавчого законодавства України.
4. Характеристика системи покарань щодо повнолітніх осіб.
5. Проблеми побудови системи покарань щодо неповнолітніх.
6. Відображення положень Загальної частини КК України в частині видів покарань у санкціях Особливої частини КК України.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 18.09.2018).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 18.09.2018).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 18.09.2018).

4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 18.09.2018).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 18.09.2018).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 18.09.2018).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 18.09.2018).

Спеціальна література

1. Гончар Т.О. Окремі проблеми застосування покарання щодо неповнолітніх // Правова держава. 2005. № 8. С. 129–133.
2. Дуюнов В.К. Проблемы наказания в теории, законодательстве и судебной практике : монография. – Курск: РОСИ, 2000. 504 с.
3. Курганов С.И. Наказание: уголовно-правовой, уголовно-исполнительный и криминологический аспекты. М: Велби, Проспект, 2008. 192 с.
4. Ной И. С. Сущность и функции уголовного наказания в советском государстве: политико-юридическое исследование. Саратов: Изд-во Саратов, ун-та, 1973. 192 с.
5. Степаненко М.В. Судимость и её правовые последствия (спорные и нерешенные вопросы): автореф. дис. на получение научной степени канд.юрид. наук : [спец. 12.00.08] «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право». М.: Б.и., 1984. 20 с.
6. Туляков В. Шляхи гармонізації кримінального законодавства // Актуальні проблеми європейської інтеграції: зб. свтатей з питань європейської інтеграції та права / [за ред. Д.В. Ягунова]. Вип. 5. Одеса: Фенікс, 2009. С. 140–144.
7. Филимонов В.Д. Судимость и её погашение по советскому уголовному праву // Труды Томского ун-та. Т. 137. 1957. С. 99–112.
8. Фирсова А.П. Понятие уголовно-правового воздействия // Уголовное право: стратегия развития в XXI веке: материалы Пятой Международной научн.-практ. конф. 24–25 января 2008 г. М.: Проспект, 2008. С. 99–103.
9. Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1973. 160 с.
10. Шевчук О.М. Засоби державного примусу у правовій системі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : [спец. 12.00.01] «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень». Харків, 2003. 20 с.

ТЕМА 6. СИСТЕМА ІНШИХ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ У ДОКТРИНІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.

Лекція (2 години)

Поняття інших заходів кримінально-правового характеру. Система заходів кримінально-правового впливу. Співвідношення понять «заходи кримінально-правового впливу» та «заходи кримінально-правового характеру». Інші заходи кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб: примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація, примусові заходи виховного характеру. Обмежувальні заходи. Інші заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: штраф, конфіскація майна, ліквідація.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході вивчення вказаної теми здобувачі повинні знати, що у Загальній частині чинного кримінального закону України вперше передбачений Розділ XIV – «Інші заходи кримінально-правового характеру». Слід звернути увагу на те, що, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів з метою реалізації положень Конвенції ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р., Загальну частину КК України було доповнено Розділом XIII-1 «Обмежувальні заходи».

При підготовці до даної теми необхідно враховувати, що сутність, правова природа примусових заходів медичного характеру не може бути розкрита без з'ясування наступних положень: підстав кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 2 КК України); поняття неосудності (ч. 2 ст. 19 КК України); поняття обмеженої осудності (ст. 20 КК України); категорії осіб, до яких можуть бути застосовані зазначені заходи (ст. 93, 96 КК України); різниця між покаранням та примусовими заходами медичного характеру та примусовим лікуванням.

Слід засвоїти, що примусові заходи медичного характеру, як і покарання, є заходами державного примусу, але за своїм змістом, сутністю та метою примусові заходи медичного характеру відрізняються від покарання. Так, вчинене психічно хворою особою суспільно небезпечного діяння не є злочином, а сам психічно хворий не може бути визнаний суб'єктом кримінального правопорушення, тому що під час вчинення цього діяння він не міг усвідомлювати свої дії або керувати ними. Покарання обмежено строками, а тривалість примусових заходів медичного характеру залежить від психічного стану хворого. На відміну від покарання, застосування примусових заходів медичного характеру не тягне за собою судимості. Застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється з метою обов'язкового лікування та попередження вчинення психічно хворими суспільно небезпечних діянь.

Примусове лікування займає особливе місце у підсистемі «інші заходи кримінально-правового характеру», яке є однією з форм реакції держави на

вчинене суспільно небезпечне діяння (злочин). Відповідно до ч. 1 ст. 96 КК України, примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили злочин та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. Студентам слід звернути увагу на те, що в чинному КК України не передбачена можливість примусового лікування осіб, які страждають на алкоголізм та наркоманію.

Аналіз норм чинного КК України надає змогу зробити висновок, що примусове лікування – це інший кримінально-правовий захід державного примусу, відмінний від кримінального покарання та позбавлення кари, який застосовується судом поряд з призначеним кримінальним покаранням до осіб, які вчинили злочини та мають захворювання, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб (у тому числі особи, що страждають на алкоголізм та наркоманію), з метою їхвилікування від соціально небезпечного захворювання (або поліпшення стану їх здоров'я), профілактики цієї хвороби, а також запобігання вчиненню ними суспільно небезпечних діянь (злочинів).

Наявність спеціальної конфіскації у розділі XIV Загальної частини КК України, свідчить про те, що вона віднесена законодавцем до інших заходів кримінально-правового характеру. Однак така позиція законодавця є спірною, оскільки інші заходи кримінально-правового характеру застосовуються замість покарання у випадках, коли призначення кримінального покарання неможливе. Спеціальна конфіскація, у свою чергу, може застосовуватися поряд з основним покаранням або з іншими заходами кримінально-правового характеру.

У ході підготовки до даної теми здобувачам слід мати на увазі, що обмежувальні заходи є примусовими кримінально-правовими заходами, що мають додатковий характер до кримінального покарання (крім позбавлення волі) і застосовуються судом у разі вчинення повнолітньою особою злочину, пов'язаного з домашнім насильством чи погрозою його застосування. Щодо їх місця у системи заходів кримінально-правового впливу, то законодавець на жаль його не визначив. Виходячи із загальної змісту ст. 91-1 КК України та місця її знаходження у структурі Загальної частини Кримінального кодексу України, вказані заходи мають додатковий характер, оскільки застосовуються поряд із кримінальним покаранням (крім позбавлення волі), можуть бути застосовані щодо певної категорії засуджених – особи, яка вчинила домашнє насильство, та мають на меті обмежити постраждалу від насильства особу від подальших насильницьких дій кривдника та запобігти у подальшому будь-які прояви насильства щодо неї.

САМОСТІЙНА РОБОТА (3 години)

1. Співвідношення понять «кримінальне покарання» та «інші заходи кримінально-правового характеру».
2. Підсистема інших заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб та підсистема інших заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб.

3. Поділ інших заходів кримінально-правового характеру щодо фізичних осіб на кримінально-правові заходи, пов'язані з реалізацією кримінальної відповідальності та кримінально-правові заходи, не пов'язані з реалізацією кримінальної відповідальності

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1948 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 18.09.2018).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 18.09.2018).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 18.09.2018).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 18.09.2018).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 18.09.2018).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 18.09.2018).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 18.09.2018).
8. Цивільний кодекс України URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення 18.09.2018).

Спеціальна література

1. Гончар Т.О. Загальна характеристика заходів кримінально-правового впливу. *Правова держава*. 2014. № 18. С. 101–105.
2. Горбачова І.М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльний аналіз) : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд.. юрид. наук : [спец. 12.00.08] «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». О., 2008. 20 с.
3. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право : навчальний посібник / за заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
4. Козаченко О.В. Кримінально-правові заходи: культурологічний вимір: монографія. Миколаїв : Іліон, 2011. 504 с.
5. Кримінальне право України: Загальна частина / за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тяція. К.-Х.: Юрінком Інтер-Право, 2001. 664 с.
6. Кримінально-правові заходи в Україні : підручник / за ред. професора О.В. Козаченка. Миколаїв : Іліон, 2015. 216 с.

7. Курганов С.И. Наказание: уголовно-правовой, уголовно-исполнительный и криминологический аспекты. М: Велби, Проспект, 2008. 192 с.
8. Мельников М.Г. Конфискация имущества как мера уголовно-правового обременения: правовая природа и законодательная регламентация. *Общество и право*. 2010. № 4 (31). С. 156–163.
9. Мельникова-Крикун В.М. Спеціальна конфіскація. *Право і безпека*. 2005. № 4. С. 89–92.
10. Миколенко А.Н., Павлова Т.А. Специальная конфискация в Украине: уголовно-правовой и уголовно-процессуальный аспекты // *Lega si vita*. 2016. № 12. С. 65–69.
11. Мирошниченко Н. Застосування заходів кримінально-правового характеру щодо осіб, які зловживають наркотичними засобами. *Юридичний вісник*. 2014. № 5. С. 105–109.
12. Мороз В. Школи соціальної реабілітації: сучасне становище і перспективи // *Право України*. 1999. № 3. С. 59–60.
13. Назаренко Г.В. Эволюция понятия невменяемости // *Государство и право*. 1993. № 3. С. 61–67.
14. Новий словник української мови : у 4-х т. 42 000 слів. Т. 1 : А–Є / укладачі : В. Яременко, О. Сліпушко. К.: Аконіт, 1999. 927 с.
15. Ной И. С. Сущность и функции уголовного наказания в советском государстве: политико-юридическое исследование. Саратов: Изд-во Саратов, ун-та, 1973. 192 с.
16. Орловська Н.А. Актуальні питання меж кримінально-правового впливу. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2014. Випуск 59. С. 319–326.
17. Орловська Н.А. Актуальні проблеми кримінально-правового регулювання спеціальної конфіскації в Україні. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ. імені Е.О. Дідоренка*: науково-теоретичний журнал. – 2015. № 2. С. 135–144.
18. Павлова Т.О. Загальна характеристика інших заходів кримінально-правового характеру за Кримінальним кодексом України: матеріали 70-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова, присвяченої 150-й річниці ОНУ імені І.І. Мечникова, (25-27 листопада 2015 р., м. Одеса). – Одеса: Астропринт, 2015. С. 171–173.
19. Павлова Т.О. Місце обмежувальних заходів у системі заходів кримінально-правового впливу : матеріали 73-ї наук. конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса, 28–30 листопада 2018 р.). О.: Фенікс, 2018. С. 38–40.
20. Павлова Т.О., Кривошликова А.С. Правовий аналіз норм Кримінального кодексу України щодо гендерної рівності та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 159–168.

21. Туляков В. Шляхи гармонізації кримінального законодавства. Актуальні проблеми європейської інтеграції: зб. статей з питань європейської інтеграції та права / за ред. Д.В. Ягунова. Вип. 5. О.: Фенікс, 2009. С. 140–144.
22. Туляков В. Шляхи гармонізації кримінального законодавства. Актуальні проблеми європейської інтеграції: зб. статей з питань європейської інтеграції та права / за ред. Д.В. Ягунова. Вип. 5. О.: Фенікс, 2009. С. 140–144.

МОДУЛЬ II.

Змістовий модуль 2.

ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ.

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ПОБУДОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.

Лекція (2 години)

Класифікація кримінально-правових норм Особливої частини. Проблеми побудови норм-заборон у чинному КК України. Заохочувальні норми Особливої частини КК України. Проблеми реалізації основних інститутів Загальної частини у кримінально-правових нормах Особливої частини.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Ефективність засобів протидії злочинності значною мірою залежить від потенційних можливостей, закладених у кримінально-правовій санкції. Тому важливо не лише встановити в законі вичерпний перелік видів злочинів, а й визначити науково обґрунтовані, взаємозумовлені, такі, що відповідають тяжкості злочину і особі винного, санкції. Під санкцією розуміють переважно частину статті Особливої частини Кримінального кодексу, що визначає вид і розмір покарання за злочин, описаний у диспозиції.

У ході самостійної підготовки до даної теми здобувачам слід враховувати, що до санкції висувають певні вимоги. Так, вона має відповідати суспільній небезпеці злочинного діяння і поширеності кримінальних правопорушень певного виду, бути узгодженою із санкціями за вчинення інших близьких за видом і характером кримінальних правопорушень; надавати можливість індивідуалізувати покарання з урахуванням можливих варіантів учинення злочину в реальності. Її конструювання має базуватися на принципах доцільності, обґрунтованості, законності, рівності громадян перед законом, вини, справедливості, гуманізму, невідворотності кримінальної відповідальності, індивідуалізації покарання та економії заходів кримінально-правового впливу. Безумовно, що в цьому процесі потрібно враховувати й набутий досвід боротьби зі злочинністю, дані судової практики, результати наукових досліджень. Побудова санкцій з урахуванням зазначених положень, а також завдяки дотриманню загальноприйнятих правил юридичної техніки дасть змогу на практиці уникнути ситуацій, коли суди призначають різні покарання за злочини, що за багатьма ознаками схожі. І, навпаки, коли за злочини, що не схожі ні за своїм характером, ні за ступенем суспільної небезпеки, призначають майже однакові вид і міру покарання.

Питання про співвідношення загальних і спеціальних норм правознавці традиційно досліджували в межах проблем конкуренції кримінально-правових норм. Конкуренція в кримінальному праві означає наявність кількох статей (частин статей, пунктів статей) кримінального закону, які одночасно

передбачають (охоплюють) діяння, що підлягає кримінально-правовій кваліфікації. Вирішення ж питань конкуренції передбачає з'ясування того, яка ж із статей (частини статей, пунктів статей) має бути застосована в даному випадку. Законодавець завдяки конкуренції прагне диференціювати кримінальну відповідальність, посилюючи її одними нормами і пом'якшуючи іншими.

У процесі пеналізації (депеналізації) санкція повинна стати «дзеркалом» характеру і ступеня суспільної небезпеки діяння, відповідальність за яке посилюється чи пом'якшується. При цьому конструювання санкцій спеціальних правових норм має відповідати певним правилам. Ця проблема, на жаль, досліджена недостатньо. Не претендуючи на її вичерпне вирішення, вважаємо за можливе сформулювати основні правила конструювання санкцій спеціальних кримінально-правових норм.

САМОСТІЙНА РОБОТА (3 години)

1. Диспозиція як конструктивний елемент кримінально-правової норми.
2. Санкція як конструктивний елемент кримінально-правової норми.
3. Питання класифікації диспозиції та санкції у доктрині кримінального права.
4. Кримінально-правова санкція та кримінальна відповідальність: проблеми співвідношення.
5. Класифікація санкцій в контексті видів кримінально-правового впливу.
6. Проблеми реалізації інститутів Загальної частини у кримінально-правових нормах Особливої частини Кримінального кодексу України.
7. Класифікація санкцій в контексті «багатоколіїності».

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 18.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 18.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 18.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 18.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 18.01.2019).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 18.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальна література

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. За заг. ред. В.В. Топчія; наук. ред. В.І. Антипова. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД». 2017. 896 с.
2. Болдырев Е.В., Галкин В.М., Лысков К.И. О структуре уголовно-правовой нормы // Проблемы совершенствования советского законодательства: Труды ВНИИСЗ. М., 1974. Вып. 1. С. 136–148.
3. Гаджиев А.А. Диспозитивные нормы в уголовном праве. Государство и право. 2003. № 11. С. 97–98.
4. Галкин В.М. Система поощрений в советском уголовном праве. Советское государство и право. 1977. № 2. С. 91–96.
5. Головкин Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб.: Изд-во Юридический центр Пресс, 2002. 544 с.
6. Готін О. Підстави криміналізації діянь. *Право України*. 2005. № 2. С. 95–98.
7. Гущина Н.А. Поощрительные нормы российского права: теория и законодательная практика. СПб.: Юрид.центр Пресс, 2003. 294 с.
8. Денисова Т.А., Філей Ю.В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти ласності: монографія. К.: Центр учб.л-ри, 2008. 176 с.
9. Козаченко О. Теоретичне визначення змісту та меж застосування кримінально-правових заходів. *Право України*. 2005. № 10. С. 41–43.
10. Козлов А.П. Уголовно-правовые санкции (проблемы построения/, классификация и измерения). Красноярск: Изд-во КГУ, 1989. 176 с.
11. Коржанський М.Й., Щупаківський Р.В. Санкції у кримінальному законі України. Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: зб.наук.пр. 2004. № 1 (14). С. 259–262.
12. Корнута Р. Загальнотеоретичні особливості структури норми кримінального права. *Право України*. 2008. № 11. С. 72–76.
13. Кудрявцев Ю.В. Нормы права как социальная информация. М.: Юрид. лит-ра, 1981. 144 с.
14. Лейст О.Э. Санкции и ответственность по советскому уголовному праву (теоретические проблемы). М.: Изд-во МГУ, 1981. 240 с.
15. Маляренко В. Про публічність і диспозитивність у кримінальному судочинстві України та їх значення. *Право України*. 2004. № 5. С. 3–13.
16. Меркулова В.О., Смоков Д.С. Удосконалення системи кримінально-правового реагування на злочини: тенденції реформування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 2. С. 27–30.
17. Орловская Н.А. Уголовно-правовые санкции: проблемы определения, классификации и функционального анализа: монография. О.: Юридична література, 2010. 295 с.
18. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет в кримінальному праві : монографія. Х.: Право, 2016. 256 с.

ТЕМА 8. ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ У ПОБУДОВІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході самостійної підготовки до даної теми здобувачам слід враховувати, що Особлива частина чинного Кримінального кодексу України складається із XX розділів. Розташування розділів Особливої частини підпорядковане певній внутрішній логіці. Розробка системи Особливої частини була обумовлена потребою у вирішенні низки теоретичних і практичних питань, пов'язаних із необхідністю поділу і розташування в певному порядку норм, що передбачають відповідальність за конкретні злочини. Розробники Кодексу вважають, що від вдалого розміщення норм Особливої частини багато в чому залежать їх практичне застосування, теоретичне осмислення окремих складів злочинів, усвідомлення їх взаємозв'язку і особливостей. Запропонована в новому Кримінальному кодексі України система Особливої частини відобразила не тільки певні теоретичні досягнення з питань її побудови, а й головним чином систему суспільних відносин, що склалися в Україні в перші десять років становлення як незалежної, демократичної держави, які і підлягають кримінально-правовій охороні.

Для з'ясування змісту категорії «основи національної безпеки» доцільно звернутися до профільного нормативного акту вищої юридичної сили. Відповідно до п. 9 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Згідно з ч. 1 ст. 3 вказаного закону, державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства - його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави - її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища - від надзвичайних ситуацій.

Національна безпека, як спектр охоронюваних суспільних відносин, забезпечується не тільки застосуванням складів злочинів, закріплених у Розділі I Особливої частини КК України, але й нормами інших розділів КК, що також сприяють забезпеченню національної безпеки в інших сферах (наприклад, у сфері охорони громадської безпеки (Розділ IX), у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпеченні призову і мобілізації (Розділ XIV) та ін. У цьому разі йдеться про національну безпеку в широкому розумінні, де вона не обмежується Розділом I Особливої частини КК, а охоплює багато інших сфер кримінально-правової охорони суспільних відносин. Тому якщо розглядати лише основи такої безпеки (Розділ I Особливої частини КК), то можна припустити існування національної безпеки у вузькому розумінні, якими і є основи національної безпеки України.

Злочини проти основ національної безпеки України є найбільш суспільно небезпечними посяганнями. Їх родовим об'єктом виступають суспільні відносини, які забезпечують державну безпеку, конституційний лад, суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність, обороноздатність, тобто основи національної безпеки України. Іншими словами, родовим об'єктом цих злочинів є суспільні відносини, що забезпечують саме існування України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної і правової держави (ст. 1 Конституції України).

У ході самостійної підготовки слід враховувати, що, починаючи з 2014 року кримінально-правові норми вказаної групи злочинів зазнала змін, по-перше, з'явилися нові склади, а саме ст. 110-2. Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України; ст. 114-1. Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань; по-друге, санкції деяких норм було доповнено конфіскацією майна як додатковим видом покарань, що свідчить про посилення кримінальної репресії за вчинення вказаної групи злочинів.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. «Безпека» як юридична категорія.
2. Законодавчі новели у системі злочинів проти основ національної безпеки.
3. Законодавчі новели щодо побудови кримінально-правових санкцій у системі злочинів проти основ національної безпеки.
4. Система злочинів проти основ національної безпеки за чинним Кримінальним кодексом України.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 20.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 20.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 20.01.2019).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 20.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).
8. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальна література

1. Бантишев О.Ф, Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія. 2-е вид., перераб. та доп. – К. : Наук. вид. відділ НА СБ України, 2010. 168 с.
2. Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574 URL : <http://www.nbuuv.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf>. (дата звернення 20.01.2019).
3. Лантінов Я.О. Щодо сутності категорія «нація» як частини когнітивного конструкта «національна безпека України як об'єкт кримінально-правової охорони». Держава і право : проблеми становлення і стратегія розвитку : зб. матеріалів IV міжнар. наук.-практ. конф., присвяченій 20-й річниці незалежності України та 20-й річниці заснування інституту президентства в Україні (м. Суми, 21-22 травня 2011 р.) / Сумська філія ХНУВС. Суми : Університетська книга, 2011. 727 с. С. 214–216.
4. Ліпкан В.А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України: монографія. К. : «Текст», 2003. 600 с.
5. Матвійчук В.К. Злочини проти основ національної безпеки: поняття та загальна характеристика URL : file:///C:/Users/HOME/Desktop/jnn_2013_9_11.pdf. (дата звернення 20.01.2019).
6. Новицький, Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: монографія. К. : Інтертехнологія, 2008. 496 с.
7. Пилипчук В.Г. Формування теоретико-правових основ забезпечення державної безпеки України (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : монографія. К. : НКЦ СБ України, 2008. 256 с.
8. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) : навч. посіб. К: Центр учбової літератури, 2014. 328 с.
9. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки України // Кримінальне право України. Особлива частина: підручник (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.) / за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. К. : Юридична думка, 2004. С. 25–36.
10. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 р. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К. : Каннон, 2001. С. 243–271.
11. Чуваков О.А. Злочини проти основ національної безпеки України: проблеми кримінально-правової теорії і практики : монографія /відп. ред. О.М. Костенко. Одеса : Фенікс, 2017. 362 с.
13. Чуйко З. Д. Питання конституційних засад національної безпеки в Україні. *Вісник академії правових наук України*, 2008. № 3 (54). С.137–139.

ТЕМА 9. ПРОЦЕСИ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ ТА ДЕПЕНАЛІЗАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У процесі самостійного вивчення даної теми слід враховувати, що головним напрямом удосконалення державно-правового регулювання суспільних відносин в Україні є реалізація положень чинної Конституції України щодо необхідності проведення низки заходів, спрямованих на реформування кримінальної відповідальності за економічні злочини, які, в свою чергу, мають стати запорукою захисту та гарантування прав і свобод людини і громадянина.

Аналіз Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р. дозволяє виділити деякі причини де – криміналізації окремих діянь.

По-перше, принципова зміна характеру суспільних відносин, що раніше перебували під охороною кримінального законодавства. По-друге, зміна уявлення про ступінь суспільної небезпеки й моральної оцінки діяння. По-третє, переконання в неефективності боротьби з тими чи іншими діяннями кримінально-правовими засобами.

Наближення національного законодавства до європейських стандартів у рамках загально-державної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р., скасовано кримінальну відповідальність за ті діяння у сфері господарської діяльності, які сьогодні втратили ознаки підвищеної суспільної небезпеки, і дорогоцінного каміння», ст. 215 «Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків», ст. 217 «Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірнього клейма», ст. 218 «Фіктивне банкрутство», ст. 220 «Приховування стійкої фінансової неспроможності», ст. 221 «Незаконні дії у разі банкрутства», 223 «Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску», ст. 225 «Обман покупців та замовників», ст. 226 «Фальсифікація засобів вимірювання», ст. 228 «Примушування до антиконкурентних узгоджених дій», ст. 234 «Незаконні дії щодо приватизаційних паперів», ст. 235 «Недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання чинного Кримінального кодексу України».

Змінилися на підставі змін, внесених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р. і санкції вказаної групи злочинів, так позбавлення волі було замінено на штраф, але положення ст. 53 КК України (штраф) дозволяє у разі неможливості сплати штрафу, призначати особі позбавлення волі.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Поняття та система господарських злочинів.
2. Юридичне значення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15.11.2011 р. для побудови систем господарських злочинів.
3. Процеси декриміналізації та їх значення для побудови системи господарських злочинів.
4. Процеси депеналізації та їх значення для побудови системи господарських злочинів.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 20.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 20.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 20.01.2019).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. (дата звернення 20.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальна література

1. Горох О. П. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.
2. Гуторова Н. О. Щодо гуманізації відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права : матеріали II міжнар. наук.- практ. конф. 19 – 20 квітня 2012 р. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 141–145.
3. Гацелюк В. О. Про ризики гуманізації та (де)криміналізації. Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 р). – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 107–111
4. Гушесова Т. Г., Заруцький О. В. Актуальні проблеми кваліфікації окремих злочинів у сфері господарської діяльності URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/hand>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності URL : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_12.pdf. (дата звернення 20.01.2019).

6. Заруба П. І. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері приватизації : монографія. К. : Атіка, 2007. 220 с.
7. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 1. Луганськ : Елтон, 2012. С. 445– 685.
8. Короткевич М. Є. Кваліфікація зайняття забороненими видами господарської діяльності : дис. ... канд. юрид. наук: [спец. 12.00.08]. – Львів, 2005. 234 с.
9. Павлик Л.В. Кваліфікуючі ознаки як засіб диференціації кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності URL : http://www.nbuu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nvlduvs/2010_2/plvsgd.pdf. (дата звернення 20.01.2019).
10. Про декриміналізацію економічних злочинів URL : <http://dk.pl.court.gov.ua/sud1606/16512/>. (дата звернення 20.01.2019).
11. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) : навч. посіб. К: Центр учбової літератури, 2014. 328 с.
12. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія / за ред. В. О. Навроцького – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 432 с.
13. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці URL : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_2.pdf/. (дата звернення 20.01.2019).

ТЕМА 10. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНОЛОГІЇ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході самостійного вивчення вказаної теми здобувачам слід враховувати, що за період існування України як самостійної держави, в кримінології позначилась тенденція критичного ставлення до усталених (ще за радянських часів) поглядів на злочинність, її прояви, детермінацію, особистість злочинця та запобігання.

До проблем, що мають першочергове теоретичне та практичне значення, слід віднести розробку цілеспрямованого впливу на причинний комплекс злочинності. Центральний її аспект – розробка концепції кримінологічної політики, спеціальне призначення якої полягає в науковому обґрунтуванні стратегії і тактики запобігання злочинності в державному, регіональному і місцевому масштабах. До цього часу не склалося загальноприйнятого розуміння змістовного навантаження терміну «кримінологічна політика», хоча її об’єкт – це сфера запобігання і протидії злочинності на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному й індивідуальному рівнях. Зараз намітився процес посиленої уваги до даної проблеми, про що свідчать відповідні теоретичні розробки і поява Концепції державної політики у цій сфері. Широке введення в науковий обіг поняття “кримінологічна політика” потягне за собою активізацію досліджень не тільки проблеми

запобігання злочинності, але й інших нових великомасштабних проектів, як-то: сучасне розуміння кримінальної реальності, кримінально-правові практики, причин криміналізації суспільства і його інститутів, механізму формування окремих кримінальних структур, вчення про об'єкт запобіжного впливу і адекватної йому системи суб'єктів, здатних за своїми повноваженнями, спеціалізацією і ресурсним забезпеченням – і взагалі за сучасними технологіями – змінювати криміногенність об'єктів у соціально-позитивному напрямі та ін.

Новий рівень розгляду детермінантів злочинності та їх класифікації, обумовлений соціально-економічними змінами в країні. Проте кримінологія поки що не сформувала досконалої теорії детермінізму злочинності у перехідному суспільстві та перебуває на шляху пошуку такої моделі. Свого розвитку дістала теорія запобігання злочинності, обґрунтовано потреби вироблення кримінологічної політики, актуалізовано роль теорії управління у запобіганні злочинності, зокрема її прогнозуванні та плануванні запобіжних заходів. Однак стратегії такої державної політики поки що не існує, так само як і не створено нової системи запобігання злочинності замість зруйнованої старої, при цьому відбувається необґрунтоване звуження її суб'єктів.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Предмет та система кримінології.
2. Назвіть основні наукові підходи до розуміння природи кримінології.
3. Поясніть структурний розподіл кримінології на Загальну та Особливу частини. Визначте проблеми, які у них вирішуються.
4. Методологія та методика кримінології.
5. Злочинність та її вимірювання.
6. Проблемні питання детермінації злочинності.
7. Особа злочинця.
8. Запобігання злочинності.
9. Кримінологічне прогнозування та планування.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 20.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 20.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 20.01.2019).

6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 20.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальна література

1. Бабаев М. М. О соотношении уголовной и криминологической политики. Пробл. социологии уголовного права: сб. науч. тр. М.: Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разработке мер предупреждения преступности. 1982. – С.12–21.
2. Голіна В. В. Криминологічна політика в Україні: деякі теоретико-прикладні проблеми // Вісн. Акад. прав. наук України. 2008. № 2. С. 182-190.
3. Голіна В. В., Лукашевич С.Ю. Криминологічна політика держави: концептуальні положення та основні принципи її формування // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. Вип. 16. Х.: Кроссруд, 2008. С.36–48.
4. Закалюк А. П. Концептуальні проблеми української криминології (до розроблення Концепції розвитку криминологічної науки в Україні на початку ХХІ століття // Інформ. бюл. К.: Акад. прав. наук України, 2007. № 9. С. 4–29.
5. Запобігання злочинності (теорія і практика): навч. посіб. Х.: Нац.юрид. акад. України, 2011. – 120 с. URL : http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/NMP_0016.pdf. (дата звернення 20.01.2019).
6. Зелінський А. Ф. Кримінальна політика: за і проти // Право України. 1992. № 8. С.34–40.
7. Зеленецкий В. С. Общая теория борьбы с преступностью. 1. Концептуальные основы. Х.: Основа, 1994. С. 100–101.
8. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: у 3 кн. 2007. 424 с.; кн. 3 : «Практична криминологія». 2008. 320 с.
9. Иншаков С. М. Зарубежная криминология. М. : Изд. группа ИНФРА-М, НОРМА, 1997. 383 с.
10. Криминологічна віктимологія : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужи. К.: Атіка, 2006. 352 с.
11. Криминологія : Загальна та Особлива частини : / підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. І. Кальман, О. В. Лисодєд; за ред. проф. І. М. Даньшина. Х. : Право, 2003. 352 с.
12. Криминологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В.В. Голіна, М. Ю, Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид. перероб. і доп. Х.: Право, 2009. 288 с.
13. Курс криминології : Загальна частина : підручник : у 2 кн. / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2001. 352 с.
14. Лейкина Н. С. Личность преступника и уголовная ответственность. Л., Изд-во ЛОЛГУ им. А. А. Жданова, 1968. 129 с.
15. Оболенцев, В. Ф. Латентна злочинність : проблеми теорії та практики попередження. Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 128 с.
16. Теоретические основы предупреждения преступности / отв. ред. В.В. Звирбуль, В. В. Клочков, Г. М. Миньковский. М.: Юрид. лит, 1977. 212 с.

17. Туляков В. А. Виктимология. Социальные и криминологические проблемы. Одесса : Юрид. лит., 2000. 335 с.
18. Шакун, В. І. Урбанізація і злочинність : монографія. К. : Вид-во Укр. акад. внутр. справ, 1996. 256 с.
19. Чубинский М. П. Очерки уголовной политики: понятие, история и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права. М.: ИНФРА М, 2008. 245 с.

ТЕМА 11. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНОЛОГІЇ.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Гене́за структури кримінології свідчить, що з часом вона виокремила Загальну та Особливу частини, а також стала традиційно використовувати усталену категорію «кримінологічна характеристика» окремих видів злочинності, яка тривалий час вживалася як аксіоматична, хоча її розгорнута інтерпретація з'явилася лише на початку 1990-х рр.

Вивчаючи дану тему здобувачам слід враховувати, що Загальна частина містить теоретичний матеріал стосовно визначення, предмету, методу і системи кримінології, методології і методики кримінологічних досліджень, історії виникнення кримінологічних ідей і появи самої науки кримінології, проблем злочинності, обумовленості її соціальними та іншими за природою детермінантами, особи злочинця, віктимологічного вчення про жертву злочинів, теорії запобігання злочинності, її прогнозування і планування відповідних заходів, їх ресурсного забезпечення та ін.

Особлива частина досліджує і надає кримінологічну характеристику окремим злочинним проявам, їх причинам й умовам, особі злочинця та заходів запобігання. Особлива частина кримінології складалася і продовжує складатися та вдосконалюватися за різними класифікаторами. Взагалі класифікація – це розподіл якоїсь різноякісної множини на певні групи або класи, які мають схожі риси або кримінологічну характеристику. Під кримінологічною характеристикою розуміється достатня інформація про конкретний вид (частину, підвид) злочинності. Цим поняттям охоплюється кількісно-якісні показники про даний вид злочинів, про особу злочинця і особу потерпілого. Сучасні підходи вказують на збереження традицій внутрішньої побудови кримінологічної характеристики окремих видів злочинів, незважаючи на можливість давати їх більш чітку та науково обґрунтовану структуру. Слід враховувати, що сучасна кримінологія пропонує різні підходи, зокрема визначення організованої, корупційної, рецидивної, економічної, насильницької та деяких інших видів злочинності. Іншим є розгляд видів злочинності за структурою кримінального законодавства, а далі – такий їх аналіз: необережна злочинність, злочинність неповнолітніх, рецидивна злочинність, організована злочинність, корупційна злочинність, професійна злочинність та деякі інші.

САМОСТІЙНА РОБОТА (10 годин)

1. Корислива злочинність.
2. Насильницька злочинність.
3. Корислива насильницька злочинність.
4. Економічна злочинність.
5. Професійна злочинність.
6. Рецидивна злочинність.
7. Організована злочинність.
8. Пенітенціарна злочинність.
9. Злочинність неповнолітніх.
10. Жіноча злочинність.
11. Злочинність військовослужбовців.

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 20.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 20.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 20.01.2019).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 20.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальна література

1. Голіна В. В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом в Україні: соціально-правове і кримінологічне дослідження : монографія. Х. : Регіон-Інформ, 2004. 212 с.
2. Голіна В. В. Запобігання злочинності в Україні : навч. посіб / В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. 107 с.
3. Даньшин І. М. Усталені форми злочинності (кримінологічний нарис). – Х. : Акта, 2002. 147 с.
- Долгова А.И. Социально-психологические аспекты преступности несовершеннолетних. М.: Юрид. лит., 1980. 156 с.
4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих злочинів. 2007. 712 с.

5. Закалюк А. Концептуальне бачення сучасної кримінологічної ситуації в Україні та шляхів актуалізації кримінології в українському суспільстві / А. Закалюк. *Право України*. 2009. № 7. С. 6–16.
6. Кримінологія: Загальна та Особлива частини : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисодед ; за ред. проф. І. М. Даньшина. Х. : Право, 2003. 352 с.
7. Кримінологія: Загальна і Особлива частини: підручник / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, М.В. Валуйська та ін.; за заг. ред. В.В. Голіни. 2-ге вид. переробл. і доп. Х.: Право, 2009. 288 с.
8. Курс кримінології : Особлива частина : підручник : у 2 кн. / М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрінком Інтер, 2001. 480 с.
9. Кримінологічні проблеми попередження злочинності неповнолітніх у великому місті: досвід конкретно-соціологічного дослідження : монографія / В. В. Голіна, В. П. Ємельянов, В. Д. Воднік та ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни та В. П. Ємельянова. Х. : Право, 2006. 292 с.
10. Лукашевич С. Ю. Попередження злочинності засуджених в місцях позбавлення волі : монографія. Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006. 104 с.
11. Лукаш А. С. Згвалтування: кримінологічна характеристика, детермінація та попередження : монографія / за ред. А. С. Лукаш; В. В. Голіни. Х. : Право, 2008. 256 с.
12. Лунеев В. В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. М. : Волтерс Клувер, 2005. 912 с.
13. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) / за заг. ред. Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова. Х. : Кроссрод, 2008. 364 с.
14. Транснаціональна злочинність: монографія /М.Г. Сердюк; Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2009. 356 с.

5. ЗАСОБИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДО ЗАЛІКУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНАЛОГІЇ».

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДО МОДУЛЮ І.

(Змістовий модуль 1)

1. Кримінальний Кодекс України 2001 року: реалізація загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.
2. Значення ідей Ч. Беккарія для формування понять «злочин» та «покарання».
3. Основні етапи формування вітчизняної політики у сфері боротьби зі злочинністю.
4. Криміналізація та декриміналізація у кримінально-правовій політиці.
5. Пеналізація та депеналізація у кримінально-правовій політиці.
6. Проблеми законодавчої техніки у чинному Кримінальному кодексі України.
7. Відповідність понятійного апарату Кримінальному кодексі України 2001 року загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права.
8. Використання оціночних понять у Кримінальному кодексі України.
9. Проблеми бланкетних диспозицій у Кримінальному кодексі України.
10. Проблеми побудови кримінально-правових санкцій.
11. Кримінальне правопорушення: проблеми законодавчої регламентації. Правові та юридичні особливості об'єктів кримінально-правової охорони та об'єктів злочинів.
12. Правова природа об'єктів кримінально-правової охорони та їх нормативне закріплення в Кримінальному кодексі України.
13. Значення юридичних фактів при визначенні змісту кримінально-правових відносин.
14. Кримінально-правові відносини: зміст, види, суб'єкти.
15. Проблема визнання кримінально-правових відносин як об'єкта кримінально-правової охорони.
16. Теоретичне та нормативне визначення ролі і значення категорії «склад кримінального правопорушення» при застосуванні норм КК України.
17. Проблеми визначення критеріїв обґрунтування підстав класифікації об'єктів кримінально-правової охорони.
18. Проблеми причинно-наслідкового зв'язку в теорії кримінального права.
19. Механізм кримінально-правового регулювання: теоретичні та нормативні проблеми.
20. Проблеми теоретичного та нормативного визначення підстав кримінальної відповідальності.

21. Функції кримінального законодавства: поняття, види.
22. Співвідношення кримінальної відповідальності та кримінально-правових відносин.
23. Співвідношення понять «кримінальна відповідальність» та «покарання» в теорії кримінального права.
24. Форми реалізації кримінальної відповідальності: у доктрині та кримінальному законодавстві.
25. Проблеми визначення критеріїв класифікації злочинів. Проблеми поділу кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки.
26. Потерпілий як суб'єкт кримінально-правових відносин.
27. Ознаки осудності та обмеженої осудності, їх вплив на кримінальну відповідальність.
28. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види, кримінально-правове значення.
29. Актуальні сучасні проблеми інституту співучасті у злочині.
30. Проблемні питання інституту множинності злочинів.
31. Обставини, що виключають злочинність діяння: поняття, система, кримінально-правове значення.
32. Мета покарання та її узгодженість із завданнями Кримінального кодексу України 2001 р. та завданнями Кримінально-виконавчого кодексу України 2003 р.
33. Проблеми побудови системи заходів кримінально-правового впливу.
34. Проблема захисту прав і законних інтересів потерпілого від злочину в системі покарань КК України.
35. Система покарань за Кримінальним кодексом України у контексті міжнародного кримінального законодавства.
36. Інститут покарання: критерії визначення адекватності.
37. Інші заходів кримінально-правового впливу як форма державного примусу.
38. Кримінальна відповідальність та покарання неповнолітніх за КК України у порівнянні з Європейським кримінальним законодавством.
39. Кримінальний кодекс України: шляхи удосконалення в контексті Європейських стандартів.
40. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: проблеми кримінально-правової регламентації.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ДО МОДУЛЮ II.
(Змістовий модуль 2)

1. Проблеми систематизації розділів та статей Особливої частини Кримінального кодексу України в контексті Європейського кримінального законодавства.
2. Законодавча техніка Особливої частини Кримінального кодексу України та її вплив на застосування кримінально-правових норм.
3. Кримінально-правова кваліфікація: поняття, підстави та види.
4. Кримінально-правові норми Особливої частини Кримінального кодексу України: поняття, види, значення.
5. Законодавчі новели у побудові злочинів проти основ національної безпеки України.
6. Проблема кваліфікації вбивств.
7. Реалізація в нормах Особливої частини Кримінального кодексу України завдання правового забезпечення охорони прав та свобод людини і громадянина.
8. Кримінально-правова політика у сфері реформування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи відповідно до норм Закону України від 06.12.2017 р.
9. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення: проблеми кримінальної відповідальності.
10. Тілесні ушкодження: проблеми кваліфікації.
11. Проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених медичним працівником.
12. Кримінально-правова політика у сфері реформування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи відповідно до норм Законів України від 06.12.2017 р. та 14.03.2018 р.
13. Кримінальна відповідальність за незаконну трансплантацію органів або тканин людини в контексті зарубіжного кримінального законодавства.
14. Правовий аналіз Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р.
15. Кримінально-правова охорона дітей: поняття, види, проблеми.
16. Кримінальна відповідальність в контексті зарубіжного законодавства.
17. Проблема кримінальної відповідальності за посягання на окремі особисті права та свободи людини і громадянина.
18. Проблема нормативного визначення та практичного застосування додаткових видів покарань за злочини проти власності.
19. Проблема кваліфікації кримінальних правопорушень проти власності з урахуванням кваліфікуючих ознак.

20. Проблема призначення конфіскації майна за кримінальні правопорушення проти власності.
21. Особливості юридичних складів кримінальних правопорушень в сфері господарської діяльності: проблеми понятійного апарату.
22. Контрабанда: теоретичні та нормативні проблеми.
23. Теоретичні та нормативні проблеми визначення поняття «довкілля» як об'єкта кримінально-правової охорони.
24. Проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинної організації.
25. Відповідальність за терористичний акт в контексті зарубіжного кримінального законодавства.
26. Відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань в контексті Конституції України.
27. Проблеми кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.
28. Проблеми визначення поняття транспортного засобу при кваліфікації злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
29. Конкретизація оціночних ознак при відмежуванні кримінально-каранного хуліганства від хуліганства – адміністративного правопорушення.
30. Проблема визначення юридичних ознак предмета злочину при кваліфікації злочинів проти здоров'я населення.
31. Наркотична залежність: проблема кримінальної відповідальності.
32. Проблема визначення об'єкта та предмета розголошення державної таємниці (ст. 328 КК України).
33. Посягання на державні символи України: проблеми визначення об'єкта та предмета кримінальних правопорушень.
34. Проблеми визначення форм, видів та способів протидії законних діям працівників правоохоронних органів.
35. Проблема суб'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
36. Злочини проти правосуддя в контексті міжнародного кримінального права.
37. Проблеми кримінально-правової охорони учасників судочинства.
38. Військові злочини в контексті міжнародного права.
39. Правова природа та особливості нормативного визначення кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.
40. Історичні етапи виникнення кримінології як науки.
41. Охарактеризуйте розвиток сучасної кримінології у світі.
42. Кількісно-якісні показники злочинності (рівень злочинності, структура злочинності, динаміка злочинності).

43. Теоретичні та прикладні проблеми втілення кримінологічної політики в Україні.
44. Детермінація злочинності як вид соціальної детермінації.
45. Критерії (підстави) побудови типології особи злочинця.
46. Кримінологічний аналіз злочинності в Україні: напрями вдосконалення методології та методики.
47. Запобігання злочинам як одна з пріоритетних функцій кримінального покарання.
48. Розкрийте сутність поняття кримінологічного прогнозування та його значення у запобіганні злочинності.
49. Обґрунтуйте класифікацію насильницьких злочинів залежно від характеру міжособистісних відносин між злочинцем і потерпілим.
50. Злочини проти волі, честі та гідності особи і їх запобігання
51. Які особистісні якості притаманні особам, що вчиняють злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості.
52. Проаналізуйте динаміку корисливих ненасильницьких та корисливих насильницьких злочинів за останні п'ять років в Україні
53. Надайте кримінологічну характеристику злочинам у сфері господарської діяльності.
54. Наведіть кримінологічну характеристику хуліганства.
55. Розкрийте структуру сучасної необережної злочинності в Україні.
56. Кримінологічна характеристика злочинів проти громадської безпеки в Україні.
57. Визначте риси злочинності, пов'язаної з наркоманією.
58. Кримінологічна характеристика злочинів у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.
59. Визначте детермінанти злочинності проти правосуддя.
60. Запобігання злочинності у місцях позбавлення волі.
61. Причини та умови жіночої злочинності.
62. Запобігання злочинності неповнолітніх.
63. Показники кримінологічної характеристики організованої злочинності в Україні.
64. Охарактеризуйте кримінологічну характеристику професійної злочинності.
65. Причини та умови вчинення військових злочинів, заходів їх запобігання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСИПЛІНИ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ».

Нормативні джерела

1. Загальна декларація прав людини ООН від 10.12.1848 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_015. (дата звернення 20.01.2019).
2. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення 20.01.2019).
3. Міжнародний пакт про громадські і політичні права ООН від 16.12.1966 р. URL : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.01.2019).
4. Конституція України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення 20.01.2019).
5. Кримінальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 20.01.2019).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення 20.01.2019).
7. Кримінально-виконавчий кодекс України URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>. (дата звернення 20.01.2019).
8. Про вищу освіту від 01.07.2014 р. № 1556-VII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. (дата звернення 20.01.2019).

Спеціальні література

1. Актуальні проблеми сучасного розвитку кримінального права України. Актуальна тема номеру. Право України. 2010. № 9. С. 4–126.
2. Бантишев О.Ф, Шамара О.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти основ національної безпеки України (проблеми кваліфікації) : монографія. [2-е вид., перераб. та доп.]. К. : Наук. вид. відділ НА СБ України, 2010. 168 с.
3. Бабаев М.М. О соотношении уголовной и криминологической политики. Пробл. социологии уголовного права: сб. науч. тр. М.: Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разработке мер предупреждения преступности, 1982. 178 с.
4. Батраченко Т. С. Визначення окремих проблемних питань щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб. Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. 2013. № 2. С. 97–101.
5. Болдырев Е.В., Галкин В.М., Лысков К.И. О структуре уголовно-правовой нормы. Проблемы совершенствования советского законодательства: Труды ВНИИСЗ. М., 1974. Вып. 1. С. 136–148.
6. Борисов В.І., Фріс П.Л. Засади сучасної кримінально-правової політики України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Політика у сфері боротьби зі злочинністю». (м. Івано-Франківськ 11–16 березня 2014 р.). URL : <file:///C:/Users/HOME/Desktop97.pdf>. (дата звернення 20.01.2019).

7. Брайнин Я.М. Основание уголовной ответственности и важнейшие вопросы учения о составе преступления в советском уголовном праве : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : [спец. 12.00.08]. Х., 1963. Б.и. 32 с.
8. Вереша Р. В. Юридична особа як суб'єкт злочину за кримінальним законодавством зарубіжних держав // Актуальні проблеми удосконалення кримінального законодавства України: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції (м. Київ, 25 травня 2007 р.) / ред. кол. : Є. М. Моїсеєв, О. М. Джужа, О. М. Костенко та ін. К. : Київський нац. ун-т внутр. справ, 2007. 200 с.
9. Голина В. В. Запобігання злочинності в Україні : навч. посіб / В. В. Голина, М. Ю. Валуйська. Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. 107 с.
10. Голина В.В. Кримінологічна політика в Україні: деякі теоретико-прикладні проблеми. Вісн. Акад. прав. наук України. 2008. № 2. С. 182-190.
11. Головки Л.В. Альтернативы уголовному преследованию в современном праве. СПб.: Изд-во Юридический центр Пресс, 2002. 544 с.
12. Голина В. В. Погашение и снятие судимости по советскому уголовному праву. Х. : Вища школа, изд-во при Харьк. ун-те, 1979. 137 с.
13. Гончар Т.О. До питання про суттєві ознаки кримінального покарання // Південноукраїнський правничий часопис. 2011. № 2. С. 33–36.
14. Гончар Т.О. Загальна характеристика заходів кримінально-правового впливу. *Правова держава*. 2014. № 18. С. 101–105.
15. Гончар Т.О., Стрельцов Є.Л., Чуваков О.А. Кримінальне право України: Загальна та Особлива частини: навч. посіб. для підготовки до іспитів; [за заг. ред. д-ра юрид. наук, професора Є.Л. Стельцова. 3-тє вид., випр. та доп. Х.: Одісей, 2013. 264 с.
16. Горох О. П. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. 276 с.
17. Грищук В. К., Пасека О. Ф. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія /В. К. Грищук, О. Ф. Пасека. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 248 с.
18. Гуторова Н. О. Щодо гуманізації відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності. Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права : матеріали II міжнар. наук.- практ. конф. (м. Луганськ, 19 – 20 квітня 2012 р). Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. С. 141–145.
19. Даньшин І. М. Усталені форми злочинності (кримінологічний нарис). Х. : Акта, 2002. 147 с.
20. Долгова А.И. Социально-психологические аспекты преступности несовершеннолетних. М.: Юрид. лит., 1980. 156 с.
21. Джужа О.М. Науково-практичний інтерес до становлення кримінально-виконавчої та кримінологічної політики України URL : <http://mnds.naiu.kiev.ua>. (дата звернення 20.01.2019).
22. Долгова А.И. Социально-психологические аспекты преступности несовершеннолетних. М.: Юрид. лит., 1980. 156 с.

23. Дагель П.С. Учение о личности преступника в советском уголовном праве. Владивосток. Изд-во ДГУ, 1970. 132 с.
24. Дудоров О.О. Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці). К.: Ваіте, 2017. 872 с.
25. Дудоров О.О. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (основні положення кримінально-правової характеристики): практ. порадник / О.О.Дудоров; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дидоренка. Северодонецьк; РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дидоренка, 2018. 92 с.
26. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М.І. Хавронюка. К.: Ваіте, 2014. 944 с.
27. Задоя К. П. Концептуальні проблеми запровадження інституту заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Адвокат. 2013. № 5 (152). С. 34–40.
28. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. К. : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. кн. 2 : Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих злочинів. 2007. 712 с.
29. Зельдов С.И. О понятии судимости. Правоведение. 1972. № 1. С. 61–69.
30. Иншаков С.М. Криминология: учеб. пособ. М.: Юриспруденция, 2000. 432 с.
31. Карпец И.И. Уголовное право и этика. М.: Юрид. лит., 1985. 256 с.
32. Кваліфікація злочинів: навч. посіб. / за ред. О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. К. : Істина, 2010. 430 с.
33. Книга М.М. Примусові заходи медичного характеру як засіб попередження злочинності : автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : [спец. 12.00.08] «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Дніпропетровськ, 2009. 22 с.
34. Ковальчук С.О. Забезпечення недоторканості права власності під час застосування спеціальної конфіскації як способу вирішення долі речових доказів. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2. С. 188–194 с.
35. Козаченко И.Я. Уголовная ответственность: мера и форма выражения : текст лекций. Свердловск: СЮИ, 1987. 45 с.
36. Козаченко О. В. Правова природа інших кримінально-правових заходів як альтернатива кримінальної відповідальності колективних суб'єктів характеру // Актуальні проблеми держави і права. 2005. Вип. 26. С. 237–241.
37. Коржанський М.Й., Щупаківський Р.В. Санкції у кримінальному законі України. Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ: зб.наук.пр. 2004. № 1 (14). С. 259–262.
38. Корнута Р. Загальнотеоретичні особливості структури норми кримінального права. *Право України*. 2008. № 11. С. 72–76.
39. Кримінальне право України: Загальна частина / за ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тяція. К.-Х.: Юрінком Інтер-Право, 2001. 664 с.
40. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.; За ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тяція. 2е вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2005. 480 с.

41. Кримінально-правові заходи в Україні : підручник /за ред. професора О.В. Козаченка. Миколаїв : Іліон, 2015. 216 с.
42. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / ра ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Т. 1. Луганськ : Елтон – 2, 2012. С. 445– 685.
43. Кримінологічна віктимологія : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужи. К.: Атіка, 2006. 352 с.
44. Оболенцев, В. Ф. Латентна злочинність : проблеми теорії та практики попередження. Х. : Вид. СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2005. 128 с.
45. Кримінологія : Загальна та Особлива частини : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. І. Кальман, О. В. Лисодед; за ред. проф. І. М. Даньшина. Х. : Право, 2003. 352 с.
46. Кримінологія: навчальн. посіб. / В.М. Дрьомін, Ж.В. Мандриченко, Т.В. Мельничук та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
47. Курс кримінології : Загальна частина : підручник : у 2 кн. / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужи. К. : Юрін- ком Інтер, 2001. 352 с.
48. Кухар В. В. До питання доцільності запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб в Україні характеру // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 1. С. 77–81.
49. Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони. *Форум права*. 2011. № 1. С. 570–574 URL : <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/FP/2011-1/11ljokpo.pdf>. (дата звернення 20.01.2019).
50. Лихова С. Я. Юридичні особи як суб'єкти кримінальної відповідальності // *Юридичний вісник*. 2014. № 4 (33). С. 128–132.
51. Лукаш А. С. Згвалтування: кримінологічна характеристика, детермінація та попередження : монографія / за ред. А. С. Лукаш; В. В. Голіни. Х. : Право, 2008. 256 с.
52. Лунеев В. В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. М. : Волтерс Клувер, 2005. 912 с.
53. Маляренко В. Про публічність і диспозитивність у кримінальному судочинстві України та їх значення. *Право України*. 2004. № 5. С. 3–13.
54. Меркулова В.О., Смоков Д.С. Удосконалення системи кримінально-правового реагування на злочини: тенденції реформування // *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 2. С. 27–30.
55. Миколенко А.Н., Павлова Т.А. Специальная конфискация в Украине: уголовно-правовой и уголовно-процессуальный аспекты. *Lega si vita*. 2016. № 12. С. 65–69.
56. Набиуллин Ф.К. Некарательные меры уголовно-правового характера. Ученые записки Казанского государственного университета. 2007. Том 149, Кн. 6. С. 221–225.

57. Орловська Н.А. Актуальні питання меж кримінально-правового впливу. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2014. Вип: 59. С. 319–326.
58. Орловська Н.А. Актуальні проблеми кримінально-правового регулювання спеціальної конфіскації в Україні. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ. імені Е.О. Дідоренка*: науково-теоретичний журнал. 2015. № 2. С. 135–144.
59. Орловська Н. Про модель кримінально-правового впливу на юридичну особу. *Юридичний вісник*. 2014. № 2. С. 125–130.
60. Павлова Т.О. Загальна характеристика інших заходів кримінально-правового характеру за Кримінальним кодексом України : матеріали 70-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова, присвяченої 150-й річниці ОНУ імені І.І. Мечникова, (м. Одеса, 25-27 листопада 2015 р.). Одеса: Астропринт, 2015. С. 171–173.
61. Павлова Т.О. Види конфіскації за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 135–140.
62. Павлова Т.О. Примусові заходи медичного характеру як інший захід кримінально-правового характеру. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 172–177.
63. Павлова Т.О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 167–173.
- Павлова Т.О., Кривошликова А.С. Правовий аналіз норм Кримінального кодексу України щодо гендерної рівності та протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству. *Правова держава*. 2018. № 32. С. 159–168.
64. Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. Х. : Право, 2012. Вип. 23. 320 с.
65. Пономаренко Ю.А. До питання про заходи безпеки за кримінальним законодавством України. Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань : матеріали міжнародного симпозіуму (м. Львів, 23-24 вересня 2011 р.). Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. С. 332–334.
66. Пономаренко Ю. А. Форми реалізації кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Право». 2013. Вип. 20. С. 65–72.
67. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах) : навч. посіб. /А.В. Савченко, Ю.Л. Шуляк. К: Центр учбової літератури, 2014. 328 с.
68. Теоретические основы предупреждения преступности / отв. ред. В.В. Звирбуль, В.В. Клочков, Г.М. Миньковский. М.: Юрид. лит., 1977. 231 с.
69. Туляков В. А. Виктимология. Социальные и криминологические проблемы. Одесса : Юрид. лит., 2000. 335 с.
70. Шакурн, В. І. Урбанізація і злочинність : монографія. К. : Вид-во Укр. акад. внутр. справ, 1996. 256 с.

71. Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці URL : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_2.pdf/. (дата звернення 20.01.2019).
72. Хавронюк М.І. Заходи кримінально-правового впливу: які вони бувають? *Юридичний вісник України*. № 21(934), 25–31 травня 2013 р. С. 6–7.
73. Хавронюк М.І. Злочини проти основ національної безпеки України // Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.) / за ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. К. : Юридична думка, 2004. С. 25–36.
74. Чубинский М.П. Очерки уголовной политики: понятие, история и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права. М.: ИНФРА М, 2008. 278 с.
75. Чуваков О.А. Злочини проти основ національної безпеки України: проблеми кримінально-правової теорії і практики : монографія / відп. ред. О.М. Костенко. Одеса : Фенікс, 2017. 362 с.
76. Шаргородский М.Д. Наказание, его цели и эффективность. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1973. 160 с.

11. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна Рада України : [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. Президент України : [http:// www.president.gov.ua](http://www.president.gov.ua)
3. Кабінет Міністрів України : [http:// https://www.kmu.gov.ua/ua](http://https://www.kmu.gov.ua/ua)
4. Міністерство внутрішніх справ України : [http:// www.mvs.gov.ua](http://www.mvs.gov.ua)
5. Національна поліція України: <https://www.npu.gov.ua/>
6. Конституційний Суд України : [http:// www.ccu.gov.ua](http://www.ccu.gov.ua)
7. Офіційний веб-портал «Судова влада України» (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/)
8. <http://www.nau.kiev.ua>
9. <http://www.lawbook.org.ua>

